

СТАНОВИЩЕ

за трудовете на доц. д-р Владимир Жобов,
участник в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор”
по 2.1. Филология
(Български език – фонетика и диалектология),
обявен в ДВ, бр. 21 от 18.03.2016 г.

Доцент д-р Владимир Жобов участва в конкурса за професор с впечатляваща по своята насоченост научна продукция, чиято основна цел е не само проучването и изследването на българското диалектно богатство, но и неговата популяризация чрез възможностите на съвременните информационни и компютърни технологии. В своето становище няма да се спирам върху статиите и студиите, които са написани в съавторство, доколкото не разполагам със сведения за участието на кандидата в тях, но сами по себе си те са органично свързани с индивидуалните му научни изяви и са свидетелство за уменията му да работи в екип и да се съобразява с особеностите на колективния изследователски труд.

Няма да подмина обаче участието му в създаването на интерактивната база данни за българските диалекти “Bulgarian Dialectology as Living Tradition” (BDLT; разположена на адреса <http://bulgariandialectology.org>) и от няколко месеца достъпна в Мрежата. Базата данни съдържа 179 текста (200 часа записи) от 68 населени места в България, които представят всички български диалекти според класификацията на Стойко Стойков. Всички текстове са придружени със звукови файлове и фонетична транскрипция на кирилица и на латиница, която представлява опростен вариант на IPA. Словоформите в базата данни са морфологично анотирани и лематизирани, което позволява търсене по лексеми/леми, граматични категории и лингвистични признаци. Звуковите файлове са придружени и с превод на английски език, което ги прави достъпни и за една по-широка публика извън специализираните научни среди. Основният принос на доц. Жобов при създаването на този изключително стойностен електронен ресурс се състои в подбора и дигитализацията на текстовете, която ги е превърнала в звукови файлове, позволяващи по-нататъшен акустичен анализ. Той е разработил и системата от лингвистични признаци, като е добавил към познатите от “Българска диалектология” на Стойко Стойков диалектни различия редица нови признаци като: компенсаторно удължаване на гласни (според съгласната, чието изпадане се компенсира с удължаване); обеззвучаване на гласни; контракции на гласни; неадаптирани чужди гласни в заемки; протетично *и* пред начална група съгласни; антиципация на мекостта; ударение на клитики след служебни думи; различни видове обобщаване на основи (например образуване на аористни форми от сегашната основа); транзитивна употреба на негранзитивни глаголи и т.н. Заедно с останалите участници в колектива на проекта той е работил и върху тагирането и лематизацията на словоформите и редакцията на английския превод на текстовете. В резултат на общите им усилия се е получил един уникален електронен ресурс, който представя съвременното състояние на българските диалекти и създава огромно поле за бъдещи

изследвания не само в областта на диалектологията, но и на историята на езика, в която аз самата съм изкушена.

Като се има предвид, че доц. Жобов е един от създателите на сайта и организатор на основните дейности по разработването му (вж. статията му „Проект за дигитално представяне на българските диалекти. *Компютърни и интерактивни средства за исторически езиковедски изследвания. Сборник доклади от заключителната конференция.* София, 2011, 28–35.), не бива да се учудваме, че той е и един от двамата автори на едноименната монография *Bulgarian Dialectology as Living Tradition*. <http://bulgariandialectology.org/> Text Copyright 2011–2016 Ronelle Alexander, Vladimir Zhobov. В нея той излага не само историята и перспективите на българската диалектология, историята на създаването на сайта и принципите на транскрипция на текстовете, но е и автор на обширната аналитична студия върху диалектния вокализъм (DIALECTAL VOCALISM, pp. 33-91). Студията е прекрасна илюстрация на това как електронните ресурси могат да се използват за съвременни езиковедски изследвания на най-високо равнище. В нея кандидатът прави преглед на диалектните вокални системи в българския език, като стига до извода, че от типологическа гледна точка българският език, в който преобладават системите с 6 гласни фонемни, е на границата между системите със среден брой вокали (5) и системите със 7 и повече вокали, които се смятат за разширени, и стига до извода, че прибавянето на допълнителни гласни фонемни води до промяна в артикулацията и на останалите вокали с едно-единствено изключение – предната широка гласна е. Той обяснява това изключение с наличието на достатъчно пространство за артикулация в предната част на устната кухина и липсата на такова – в задната част. Особено място в първата част на аналитичната студия е отделено на акустичните разлики между широкото е в Тетевен и Еркеч, които се намират на двата полюса на Балканския ареал и които традиционно се смятаха за фонетично тъждествени. Втората част на студията е посветена на едно от най-типичните за българския вокализъм явления – новобългарската редукция. Тук, използвайки методите на съвременната експериментална фонетика, кандидатът привежда обективни данни за наличието на контраст между ударените и неударените гласни в българските диалекти и стига до извода, че фонетичното изравняване на неударените алофони на фонемите а и ъ не води до фонологичното сливане на двете фонемни в книжовния език и в диалектите с пълна редукция на гласните. Приносно е и наблюдението му, че в Мизийския говор липсата на редукция на гласната а (и по-рядко на гласната о) е маркер за незавършеност на фразата. Студията доуточнява и допълва възгледите за природата и степента на редукцията в българските диалекти, като се опира на обективни фонетични измервания и спектрографски анализ на неударените и ударените алофони на гласните.

По същия начин – спектрографски и обективно - той илюстрира и минималния фонетичен контраст между широкото и обикновеното о в говорите на Голо Бърдо (Албания), които поддържат фонологичната опозиция между наследника на голямата носовка и този на големия ер (№55 от представената библиография). Като историк на езика тук ще отбележа, че тази разлика може да се обясни с различното време на

промяна на средната задна нелабиална гласна, получена от изравняването на двата ера, и на същата гласна, получена от смесването на двата назални вокала. Пак от заниманията на кандидата с живата диалектна реч и нейната дигитална обработка произтичат и наблюденията му за наличието на увуларни алофони на веларите в Еркечкия говор (№50 в библиографията), както и за липсата на очаквана мекост пред наследника на малка носовка и малък ер в родопските говори в примери като зот', дон', което той смята за своеобразно проявление на закона на Грасман (№50), недопускащо наличието на две меки съгласни в една и съща сричка.

Студията за южните помашки диалекти изисква отделно внимание, защото в нея Владимир Жобов до голяма степен оспорва представата за професионалната зависимост на помашките диалекти, като привежда убедителни доказателства, че, от една страна, това са диалекти, които се говорят както от мюсюлмани, така и от християни, и от друга, диалекти, които не споделят общи лингвистични характеристики – т. напр. т. нар. южни помашки диалекти не са само от родопски тип, а северните помашки диалекти са органична част от балканските говори. В своя анализ, който го води до извода, че не съществува специфичен помашки език, кандидатът се опира както на трудовете на своите предшественици, които отлично познава, така и на собствени материали от изследвания ареал. Студията е написана в най-добрите традиции на българската диалектология и дава представа не само за фонетиката, но и за морфологията на изследваните говори.

До известна степен полемична е и кратката бележка относно принципите за транскрипция на българските лични и местни имена с латиница, за която мога само да кажа, че предложената от Владимир Жобов система е по-логична и графично и фонетично обоснована от наложилата се законодателно система.

Кратката статия за изразяването на притежание в белоградчишкия говор (№54) се спира върху един тип безлични притежателни конструкции (имаше ми брат), които се сравняват с обикновените притежателни конструкции с роднински имена и се прави изводът, че в говора дателните клитики по-късно са се стабилизирани за изразяване на притежание, доколкото в нормалните притежателни конструкции клитиката следва първата ударена дума в синтагмата, а не името, което определя. Всъщност в повечето от примерите става дума за двойно свързан дателен падеж, от който се развива и посесивното значение на датива. Наблюденията на автора обаче потвърждават предположението, че дателният притежателен падеж не ще да е изместил родителния още в старобългарската епоха, както традиционно се смята. Доказателство за това е и фактът, че притежателното местоимение за трето лице се прави от основата на формата за родителен падеж, срв. *негов, техен, ниен* и под., а не от основата на дателния.

Както се вижда от казаното дотук, доц. Жобов е напълно изграден учен със свой собствен профил и вкус към прилагането на модерните методи в лингвистиката и особено във фонетиката. По-голямата част от представените за рецензиране трудове са написани на английски език, което ги прави достъпни за една относително широка международна аудитория и обяснява броя на цитиранията в приложените от кандидата

библиографски справки. Доц. д-р Владимир Жобов е и дългогодишен преподавател по фонетика и диалектология във факултета по славянски филологии на СУ и един от най-търсените и обичани от студентите лектори. Не мога да не отбележа и активното му участие в живота и управлението на Факултета, където той беше заместник-декан по учебната част в продължение на два мандата.

В заключение искам да подканя членовете на почитаемото научно жури да препоръчат на ФС на ФСФ доц. д-р Владимир Жобов да заеме академичната длъжност *професор по български език и диалектология*. Аз самата убедено ще гласувам за това.

София, 11.07.2016

/проф. д.ф.н. А. Тотоманова/